

Παύση του καθεστώτος του πρόσφυγα σύμφωνα με το άρθρο 1 Γ (5) και (6) της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων

(Οι «γενικές ρήτρες παύσης» ή
οι ρήτρες για την παύση των συνθηκών οι οποίες αποτέλεσαν
τη δικαιολογητική βάση αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα)

Η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες εκδίδει τις παρούσες κατευθυντήριες οδηγίες στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων της, όπως αυτές καθορίζονται στο Καταστατικό του Γραφείου του Ύπατου Αρμοστή του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες, σε συνδυασμό με το άρθρο 35 της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων και το άρθρο II του Πρωτοκόλλου του 1967. Οι παρούσες οδηγίες συμπληρώνουν το Εγχειρίδιο της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα. Αντικαθιστούν τις προηγούμενες οδηγίες για την Εφαρμογή των Ρητρών Παύσης που εκδόθηκαν τον Απρίλιο του 1999, στο μέτρο που αναφέρονται στις «ρήτρες παύσης των συνθηκών που αποτέλεσαν τη δικαιολογητική βάση αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα». Οι παρούσες οδηγίες υιοθετήθηκαν, μεταξύ άλλων, στα πλαίσια του Δεύτερου Γύρου των Παγκόσμιων Διαβουλεύσεων για τη Διεθνή Προστασία, κατά τη συνάντηση των εμπειρογνομόνων που πραγματοποιήθηκε στη Λισσαβόνα το Μάιο του 2001, όπου εξετάστηκε το ζήτημα της εφαρμογής των «γενικών ρητρών παύσης».

Περιλαμβάνουν νομικές ερμηνευτικές αρχές που ενδιαφέρουν τις κυβερνήσεις, τους δικηγόρους, όσους αποφασίζουν επί υποθέσεων προσφύγων και ασύλου, καθώς και το δικαστικό σώμα αλλά και το προσωπικό της οργάνωσης που ασχολείται στις διαδικασίες καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα.

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Η Σύμβαση του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων (στο εξής αποκαλούμενη η «Σύμβαση του 1951») αναγνωρίζει ότι το καθεστώς του πρόσφυγα παύει όταν πληρούνται κάποιες σαφώς καθορισμένες προϋποθέσεις. Δηλαδή, το καθεστώς του πρόσφυγα ισχύει έως ότου συντρέξουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής των ρητρών παύσης ή έως ότου αυτό ακυρωθεί ή ανακληθεί¹. Σύμφωνα με το άρθρο 1 Γ της Σύμβασης του 1951 το καθεστώς του πρόσφυγα μπορεί να παύσει είτε λόγω ενεργειών του ενδιαφερόμενου (που προβλέπονται στις υπο-παραγράφους 1 έως 4 του άρθρου), όπως για παράδειγμα λόγω της οικειοθελούς υπαγωγής του στην προστασία της χώρας καταγωγής του², είτε λόγω των θεμελιωδών αλλαγών των αντικειμενικών συνθηκών που επικρατούσαν στη χώρα καταγωγής του και οδήγησαν στην αναγνώριση της αναγκαιότητας παροχής διεθνούς προστασίας (υπο-παραγράφοι 5 και 6 του άρθρου 1 Γ). Οι τελευταίες αυτές

¹ Παράγραφος 112 του Εγχειριδίου της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα: «Εφόσον αναγνωρίστηκε, το καθεστώς του πρόσφυγα διατηρείται, εκτός εάν συντρέξουν γι' αυτόν οι όροι κάποιας από τις ρήτρες παύσης. Σε ορισμένες περιπτώσεις το καθεστώς του πρόσφυγα μπορεί να διατηρηθεί, ακόμη και αν οι σχετικοί λόγοι έχουν παύσει προφανώς να υπάρχουν. Η αυστηρή εξέταση για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα είναι αποτέλεσμα της ανάγκης να παρέχεται στους πρόσφυγες η ασφάλεια ότι το καθεστώς του δεν θα υπόκειται σε συνεχή αναθεώρηση ανάλογα με τις πρόσκαιρες μεταβολές – που δεν έχουν θεμελιώδη χαρακτήρα – της κατάστασης που επικρατεί στη χώρα καταγωγής του», <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b3314.html>

² Στις παρούσες κατευθυντήριες οδηγίες ο όρος «χώρα καταγωγής» καλύπτει τόσο τη χώρα της υπηκοότητας των προσφύγων όσο και τη χώρα της προηγούμενης συνήθους διαμονής των ανιθαγενών προσφύγων. (Βλέπε επίσης τις Οδηγίες για τις Ρήτρες Παύσης του Απριλίου 1999, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3c06138c4.html>).

ρήτρες των υπο-παραγράφων 5) και 6) είναι γνωστές ως «γενικές ρήτρες παύσης». Οι παρούσες οδηγίες αφορούν αποκλειστικά στην εφαρμογή των υπο-παραγράφων 5 και 6 του άρθρου 1 Γ της Σύμβασης του 1951.

2. Οι διατάξεις των υπο-παραγράφων 5) και 6) του άρθρου 1 Γ ορίζουν ότι η Σύμβαση του 1951 παύει να εφαρμόζεται στα πρόσωπα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της παραγράφου Α του άρθρου 1:

Όταν δεν μπορούν πλέον να εξακολουθούν να αποποιούνται την προστασία που τους παρέχει η χώρα της οποίας έχουν την υπηκοότητα, δεδομένου ότι έχουν παύσει να υφίστανται οι προϋποθέσεις συνεπεία των οποίων αναγνωρίστηκαν. Σημειωτέον πάντως ότι οι διατάξεις του παρόντος εδαφίου δεν εφαρμόζονται στην περίπτωση πρόσφυγα που εμπίπτει στην παράγραφο Α του άρθρου τούτου και μπορεί να επικαλεστεί επιτακτικούς λόγους που αναφέρονται σε προγενέστερες διώξεις, για να αρνηθεί να απολαμβάνει την προστασία που του παρέχει η χώρα της υπηκοότητάς του.

Στην περίπτωση όσων δεν έχουν αποκτήσει κάποια υπηκοότητα όταν μπορούν να επιστρέψουν στην χώρα όπου είχαν την προηγούμενη συνήθη διαμονή τους, δεδομένου ότι οι προϋποθέσεις συνεπεία των οποίων αναγνωρίστηκαν ως πρόσφυγες έχουν παύσει να υπάρχουν. Σημειωτέον πάντως ότι οι διατάξεις του παρόντος εδαφίου δεν εφαρμόζονται στην περίπτωση πρόσφυγα που εμπίπτει στην παράγραφο Α του άρθρου τούτου και μπορεί να επικαλεστεί επιτακτικούς λόγους που αναφέρονται σε προγενέστερες διώξεις για να αρνηθεί να επιστρέψει στη χώρα όπου είχε τη συνήθη διαμονή του.

3. Η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες ή τα κράτη μπορούν να εκδώσουν επίσημες ανακοινώσεις για την εφαρμογή της γενικής ρήτρας παύσης σε συγκεκριμένες ομάδες προσφύγων³. Η αρμοδιότητα της Ύπατης Αρμοστείας να εκδίδει παρόμοιες ανακοινώσεις στηρίζεται στο άρθρο 6 Α του Καταστατικού του Γραφείου του Ύπατου Αρμοστή του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες σε συνδυασμό με το άρθρο 1Γ της Σύμβασης του 1951. Όμως, οι προαναφερόμενες ανακοινώσεις είναι μάλλον σπάνιες επειδή μεγάλοι αριθμοί προσφύγων επαναπατρίζονται οικειοθελώς χωρίς να περιμένουν να ανακοινωθούν επίσημα οι αλλαγές των συνθηκών στη χώρα καταγωγής τους, που δεν δικαιολογούν την περαιτέρω διεθνή προστασία. Επιπλέον, πολλά κράτη χορηγούν μετά από αρκετά χρόνια καθεστώς μόνιμου κατοίκου στους πρόσφυγες που ζουν στο έδαφός τους διευκολύνοντας έτσι την ένταξη και την πολιτογράφησή τους. Παράλληλα, αναγνωρίζοντας την «ανάγκη σεβασμού ενός βασικού επιπέδου σταθερότητας [της ζωής] των μεμονωμένων περιπτώσεων προσφύγων»⁴ σπάνια εφαρμόζονται οι περιοδικές αναθεωρήσεις και η εξατομικευμένη διαδικασία εξέτασης των προϋποθέσεων παύσης του καθεστώτος του πρόσφυγα που προβλέπουν οι υπο-παραγράφοι 5) και 6) του άρθρου 1 Γ της Σύμβασης του 1951.

³ Η Ύπατη Αρμοστεία εξέδωσε παρόμοιες ανακοινώσεις στις ακόλουθες περιπτώσεις:

α) στις 15.11.1991 για τους πρόσφυγες από την Πολωνία, την Τσεχοσλοβακία και την Ουγγαρία, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/416579194.html>, β) στις 28.3.1994 για τους πρόσφυγες από τη Χιλή, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4165716d10.html>, γ) στις 31.12.1996 για τους πρόσφυγες από το Μαλάουϊ και τη Μοζαμβίκη, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4165775d4.html>, δ) στις 1.10.1997 για τους πρόσφυγες από τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/416570354.html>, ε) στις 23.9.1999 για τους προ του 1991 αναγνωρισθέντες πρόσφυγες από την Αιθιοπία, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/416574504.html> και στ) στις 20.12.2002 για τους πρόσφυγες από το Τιμόρ-Λέστε, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/41657a7e4.html>.

⁴ Παράγραφος 135 του Εγχειριδίου της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα: « Ο όρος προϋποθέσεις αναφέρεται σε θεμελιώδεις αλλαγές στη χώρα, που μπορεί να θεωρηθούν ότι έχουν άρει τη βάση του φόβου δίωξης. Μια απλή – ενδεχομένως προσωρινή – αλλαγή των περιστατικών που αφορούν το φόβο του συγκεκριμένου πρόσφυγα, η οποία δεν επιφέρει σημαντικές διαφοροποιήσεις των συνθηκών, δεν επαρκεί για να είναι εφαρμοστέα η ρήτρα. Το καθεστώς του πρόσφυγα δεν πρέπει να υπόκειται κατ' αρχήν σε συχνή αναθεώρηση, και να επηρεάζεται έτσι το αίσθημα ασφάλειας που επιδιώκει να προσφέρει η διεθνής προστασία», <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b3314.html>.

4. Οι λόγοι παύσης του καθεστώτος του πρόσφυγα που αναφέρει η Σύμβαση του 1951 απαριθμούνται εξαντλητικά, δηλαδή κανένας πρόσθετος λόγος δεν μπορεί να δικαιολογήσει την παύση της διεθνούς προστασίας⁵. Επίσης, η λειτουργία των ρητρών παύσης πρέπει να διακρίνεται από άλλες αποφάσεις που διατάσσουν την παύση του καθεστώτος του πρόσφυγα. Η παύση διαφέρει από την ακύρωση του καθεστώτος του πρόσφυγα, η οποία στηρίζεται στη διαπίστωση ότι κάποιος δεν θάπρεπε κατ' αρχήν να αναγνωριστεί πρόσφυγας. Όπως για παράδειγμα, όταν αποδεικνύεται ότι ο αιτών άσυλο παρουσίασε με παραπλανητικό τρόπο τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσής του που άσκησαν θεμελιώδη επιρροή στη διαδικασία αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα ή που αν ήταν γνωστά θα οδηγούσαν στην εφαρμογή των ρητρών αποκλεισμού. Η παύση διαφέρει από τον αποκλεισμό, που εφαρμόζεται όταν ο πρόσφυγας επιδεικνύει συμπεριφορά που υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1 ΣΤ (α) ή 1 ΣΤ (γ).

II. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΩΝ ΤΩΝ ΡΗΤΡΩΝ ΠΑΥΣΗΣ

5. Το ακόλουθο πλαίσιο ανάλυσης των ουσιαστικών προϋποθέσεων των ρητρών παύσης στηρίζεται στα άρθρα 1 Γ (5) και 1 Γ (6) της Σύμβασης του 1951 λαμβάνοντας υπόψη το Πόρισμα Νο. 69 της Εκτελεστικής Επιτροπής, τις μεταγενέστερες νομικές εξελίξεις και την πρακτική των κρατών.

A. ΓΕΝΙΚΑ

6. Ερμηνεύοντας τις ρήτρες παύσης είναι σημαντικό να λαμβάνεται υπόψη το ευρύτερο πλαίσιο των διαρκών βιώσιμων λύσεων της προστασίας των προσφύγων, που διέπει το αντικείμενο και το σκοπό τους. Πολλά Πορίσματα της Εκτελεστικής Επιτροπής επαναβεβαιώνουν ότι η Σύμβαση του 1951 και οι αρχές της προστασίας των προσφύγων έχουν ως στόχο την αναζήτηση των διαρκών βιώσιμων λύσεων για τους πρόσφυγες. Κατ' αναλογία, οι πρακτικές παύσης πρέπει να αναπτυχθούν με τρόπο σύμφωνο με το στόχο των διαρκών λύσεων. Η παύση του καθεστώτος του πρόσφυγα δεν πρέπει να καταλήξει στη δημιουργία ομάδας ανθρώπων που διαμένουν στη χώρα ασύλου με αβέβαιο καθεστώς. Δεν πρέπει να οδηγήσει στον αναγκαστικό επαναπατρισμό των ενδιαφερομένων σε μια χώρα με εύθραυστες ισορροπίες γιατί αφενός υποθάλλεται η δυνατότητα αναζήτησης διαρκούς βιώσιμης λύσης και αφετέρου ελλοχεύει ο κίνδυνος της πρόσθετης ή της εκ νέου αποσταθεροποίησης μιας ήδη βελτιωμένης κατάστασης προκαλώντας στο μέλλον νέα κύματα προσφύγων. Το προαναφερθέν πλαίσιο εγγυάται την προστασία των προσφύγων από την αναγκαστική επιστροφή σε καταστάσεις που μπορεί να οδηγήσουν σε νέα εξορία και να καταστήσουν αναγκαία την εκ νέου παροχή διεθνούς προστασίας. Υποστηρίζει την αρχή της εφαρμογής της παύσης του καθεστώτος του πρόσφυγα εφόσον η αλλαγή των συνθηκών στη χώρα καταγωγής χαρακτηρίζεται θεμελιώδης και βιώσιμη.

7. Η παύση του καθεστώτος του πρόσφυγα που προβλέπουν οι υπο-παράγραφοι 5) και 6) του άρθρου 1 Γ χωρίς να απαιτεί τη συγκατάθεση ή οιαδήποτε οικειοθελή ενέργεια του πρόσφυγα συνεπάγεται την απώλεια των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται στο δικαιούχο της διεθνούς προστασίας. Μπορεί να οδηγήσει στον επαναπατρισμό του ενδιαφερόμενου, και άρα στη διακοπή κάθε σχέσης που έχει αναπτύξει στη χώρα ασύλου στο οικογενειακό, κοινωνικό και εργασιακό πλαίσιο. Κατά συνέπεια, η πρόωρη ή η ανεπαρκώς αιτιολογημένη εφαρμογή των γενικών ρητρών παύσης μπορεί να έχει βλαπτικά αποτελέσματα. Γι' αυτό είναι αναγκαία η συστατική ερμηνεία

⁵ Βλέπε μεταξύ άλλων την παράγραφο 116 του Εγχειριδίου της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα: «Οι ρήτρες παύσης έχουν αρνητικό περιεχόμενο και απαριθμούνται εξαντλητικά. Πρέπει γι' αυτό να ερμηνεύονται περιοριστικά και συνεπώς δεν επιτρέπεται να προβάλλεται κατ' αναλογία κανένας άλλος λόγος προκειμένου να δικαιολογήσει την απώλεια του καθεστώτος του πρόσφυγα. Αυτονόητο είναι ότι, εάν κάποιος δεν επιθυμεί πλέον, για οποιονδήποτε λόγο, να θεωρείται πρόσφυγας, δεν υπάρχει λόγος να συνεχισθεί η υπαγωγή του στο καθεστώς του πρόσφυγα και η διεθνής προστασία του», <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b3314.html>.

τους και η εξέταση της συνδρομής των προϋποθέσεων εφαρμογής τους με διαδικασίες σαφείς, ορισμένες και δίκαιες.

B. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ ΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ

8. Οι υπο-παράγραφοι 5) και 6) του άρθρου 1Γ προβλέπουν την παύση του καθεστώτος του πρόσφυγα όταν «έχουν παύσει να υφίστανται οι προϋποθέσεις συνεπεία των οποίων αναγνωρίστηκε». Για να συμβάλει στην αξιολόγηση του τρόπου και του εύρους της αλλαγής των προαναφερόμενων «προϋποθέσεων» πριν την εφαρμογή αυτών των «γενικών ρητρών» παύσης η Εκτελεστική Επιτροπή της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες ανέπτυξε το 1992 κατευθυντήριες οδηγίες με τη μορφή Πορίσματος [No. 69 (ΧLIII)], το οποίο προβλέπει:

«...αποφασίζοντας για την εφαρμογή της ρήτρας παύσης που βασίζεται σε «προϋποθέσεις που έχουν παύσει να υφίστανται», τα κράτη πρέπει να διαπιστώνουν το θεμελιώδη χαρακτήρα των αλλαγών στη χώρα καταγωγής ή υπηκοότητας, συμπεριλαμβανομένων της γενικής κατάστασης των δικαιωμάτων του ανθρώπου καθώς και του ιδιαίτερου λόγου φόβου δίωξης, ώστε να εξασφαλίζεται κατά τρόπο αντικειμενικό και επαληθεύσιμο ότι οι συνθήκες που δικαιολόγησαν τη χορήγηση του καθεστώτος του πρόσφυγα έπαψαν να υπάρχουν.

«... ουσιαστικό στοιχείο αυτών των διαπιστώσεων των κρατών είναι ο θεμελιώδης, σταθερός και διαρκής χαρακτήρας αυτών των αλλαγών, με αναφορές στις κατάλληλες πληροφορίες που υπάρχουν για το θέμα αυτό και που προέρχονται, μεταξύ άλλων, από τα ενδιαφερόμενα ειδικευμένα όργανα, συμπεριλαμβανομένης ιδιαίτερα της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες».

9. Στη συνέχεια αναλύονται τα στοιχεία – κλειδιά για την αξιολόγηση του εύρους και της βιωσιμότητας των αλλαγών των συνθηκών η οποία προηγείται της απόφασης που κρίνει τη συνδρομή των προϋποθέσεων συνεπεία των οποίων αναγνωρίστηκε το καθεστώς του πρόσφυγα.

Ο θεμελιώδης χαρακτήρας των αλλαγών

10. Για να εφαρμοσθεί η ρήτρα παύσης, είναι αναγκαίο οι αλλαγές των συνθηκών που επικρατούν στη χώρα καταγωγής να είναι θεμελιώδεις και ριζικές, ώστε ο πρόσφυγας «να μην δύναται πλέον να εξακολουθεί να αποποιείται την παρεχόμενη από τη χώρα υπηκοότητας προστασία» [Άρθρο 1Γ (5)] ή εάν είναι ανιθαγενής «να μπορεί να επιστρέψει στη χώρα της προηγούμενης συνθήκης διαμονής» [Άρθρο 1Γ (6)]. Η παύση του καθεστώτος του πρόσφυγα που στηρίζεται στις «γενικές ρήτρες» εφαρμόζεται μόνον όταν έχουν επέλθει στη χώρα καταγωγής αλλαγές που αφορούν τα αίτια της πληθυσμιακής μετακίνησης τα οποία οδήγησαν στην αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα.

11. Η έκφραση και η επαλήθευση «ιδιαίτερου λόγου φόβου δίωξης» βαρύνει περισσότερο από τις αλλαγές των συνθηκών που οδηγούν στην παύση του καθεστώτος του πρόσφυγα. Συχνά οι επιμέρους καταστάσεις σε μια χώρα αλληλο-συνδέονται, είτε πρόκειται για ένοπλο αγώνα, είτε για σοβαρές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, είτε για σοβαρή διακριτική μεταχείριση των μειονοτήτων, είτε για έλλειψη χρηστής διακυβέρνησης, με αποτέλεσμα η επίλυση της μιας να οδηγεί στη βελτίωση των υπολοίπων. Κατά συνέπεια, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη όλες οι σχετικές πτυχές. Η πιο τυπική περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 1Γ (5) και (6) αφορά την περίοδο της κατάπαυσης των εχθροπραξιών, τη ριζική πολιτική αλλαγή των συνθηκών στη χώρα καταγωγής και την αποκατάσταση της ειρήνης και της σταθερότητας.

12. Ο μεγάλος κλίμακας εθελοντικός επαναπατρισμός των προσφύγων μπορεί να συνιστά ένδειξη της επέλευσης των αλλαγών στη χώρα καταγωγής. Όμως, η πυροδότηση νέων εντάσεων στη χώρα όπου επιστρέφουν οι πρώην πρόσφυγες σημαίνει ότι οι αλλαγές δεν είναι ουσιαστικές και πραγματικές. Κατ' αναλογία, δεν μπορεί να εφαρμοσθεί το άρθρο 1 Γ (5) και (6) όταν έχουν αλλάξει οι ειδικότερες περιστάσεις που ανάγκασαν τους πρόσφυγες να εξοριστούν ή εμποδίζουν

την επιστροφή τους αλλά αντικαθίστανται από άλλες που μπορεί να δικαιολογούν βάσιμα την επίκληση του καθεστώτος του πρόσφυγα.

Η βιωσιμότητα των αλλαγών

13. Πριν αποφασιστεί η εφαρμογή της παύσης θα πρέπει να έχουν εδραιωθεί στο χρόνο οι εξελίξεις που σηματοδοτούν τις σημαντικές και ριζικές αλλαγές. Ανάλογα με την κατάσταση, μπορεί να αξιολογηθεί ο θεμελιώδης χαρακτήρας και η βιωσιμότητά τους μετά την πάροδο μικρού σχετικά χρονικού διαστήματος. Πρόκειται για τις περιπτώσεις όπου για παράδειγμα οι αλλαγές επέρχονται ειρηνικά και διέπονται από συνταγματικές διαδικασίες, τη διοργάνωση ελεύθερων και δίκαιων εκλογών με πραγματική αλλαγή της κυβέρνησης που δεσμεύεται να σεβασθεί τα ανθρώπινα δικαιώματα και διαπιστώνεται στη χώρα καταγωγής των προσφύγων πολιτική και οικονομική σταθερότητα.

14. Όταν οι αλλαγές επέρχονται βίαια, για παράδειγμα με την ανατροπή του καθεστώτος, απαιτείται να παρέλθει περισσότερος χρόνος πριν ελεγχθεί η βιωσιμότητά τους. Στην περίπτωση αυτή είναι ανάγκη να αξιολογείται προσεκτικά η κατάσταση σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Πρέπει να παρέχεται επαρκής χρόνος για την πραγμάτωση της εθνικής συμφιλίωσης και ανοικοδόμησης και να παρακολουθούνται με προσοχή οι συμφωνίες ειρήνευσης των αντιμαχόμενων πλευρών, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για εμφύλιο πόλεμο όπου εμπλέκονται διάφορες εθνοτικές ομάδες, αφού συχνά αποδεικνύεται δύσκολη η διαδικασία ειλικρινούς συμφιλίωσης. Η αποτελεσματικότητα της επέλευσης των πολιτικών αλλαγών είναι ορατή μόνον όταν έχει αρχίσει να εδραιώνεται η εθνική συμφιλίωση και έχει αποκατασταθεί η ειρήνη.

Η αποκατάσταση της προστασίας

15. Καθορίζοντας εάν οι συνθήκες άλλαξαν τόσο ώστε να δικαιολογούν την παύση του καθεστώτος του πρόσφυγα σύμφωνα με το άρθρο 1 Γ (5) και (6) κείριας σημασίας ζήτημα είναι η πραγματική δυνατότητα του πρόσφυγα να υπαχθεί στην προστασία της χώρας της οποίας έχει την υπηκοότητα⁶. Η προστασία αυτή πρέπει να είναι πραγματική, αποτελεσματική και υπαρκτή. Δεν αρκεί να εγγυάται την προσωπική ακεραιότητα ή ασφάλεια. Είναι αναγκαίο να περιλαμβάνει την εγκαθίδρυση ή τη λειτουργία κυβέρνησης και βασικών διοικητικών δομών, που αποδεικνύονται για παράδειγμα με τη λειτουργία συστήματος δικαίου και δικαιοσύνης, καθώς και κατάλληλων δομών κοινής ωφελείας που παρέχουν στους πολίτες τη δυνατότητα της πραγματικής απόλαυσης και άσκησης των δικαιωμάτων τους, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματός τους πρόσβασης στα βασικά είδη διαβίωσης.

16. Σε αυτό το πλαίσιο σημαντικός ενδεικτικός παράγοντας είναι η γενικότερη κατάσταση ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη χώρα. Τα στοιχεία που ασκούν καθοριστική επιρροή για την αξιολόγησή της είναι το επίπεδο της δημοκρατικής ανάπτυξης της χώρας, συμπεριλαμβανομένων της διοργάνωσης ελεύθερων και δίκαιων εκλογών, της προσχώρησης στις διεθνείς συμβάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ελεύθερης πρόσβασης σε ανεξάρτητα εθνικά ή διεθνή όργανα που ελέγχουν το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Δεν είναι αναγκαίο να είναι υποδειγματικά τα κριτήρια σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Σημασία έχουν οι ουσιαστικές βελτιώσεις, όπως αντανακλώνται στο σεβασμό για το δικαίωμα στη ζωή και στην ελευθερία και για την απαγόρευση βασανιστηρίων, η πρόοδος που σημειώνεται στην ίδρυση ανεξάρτητου δικαστικού σώματος, στη διεξαγωγή δίκαιων δικών και στην πρόσβαση στη δικαιοσύνη καθώς και η προστασία, μεταξύ άλλων, των θεμελιωδών δικαιωμάτων της ελευθερίας έκφρασης, συνεταιρισμού και θρησκείας. Στις σημαντικές και πιο συγκεκριμένες ενδείξεις περιλαμβάνονται οι διακηρύξεις

⁶ Άρθρο 12 παρ. 4 του Διεθνούς Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων : « Από κανέναν δεν στερείται αυθαίρετα το δικαίωμα της εισόδου στη χώρα του » (N. 2462/1997, ΦΕΚ 25, τ. Α'), <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b3aa0.html> .

αμνηστιών, η κατάργηση των κατασταλτικών νόμων και η εξάρθρωση των υπηρεσιών ασφαλείας του προηγούμενου καθεστώτος.

Γ. ΜΕΡΙΚΗ ΠΑΥΣΗ

17. Η Σύμβαση του 1951 δεν αποκλείει την παύση του καθεστώτος του πρόσφυγα σε διακριτές υπο-ομάδες του ευρύτερου προσφυγικού πληθυσμού που προέρχονται από συγκεκριμένη χώρα. Για παράδειγμα μπορεί να εφαρμοσθεί η παύση του καθεστώτος σε πρόσφυγες που διαφεύγουν από συγκεκριμένο καθεστώς λόγω φόβου δίωξης, αλλά όχι σε όσους διαφεύγουν μετά την ανατροπή του και την εγκαθίδρυση νέου⁷. Αντίθετα, δεν πρέπει κατ' αρχήν να οδηγούν στην παύση του καθεστώτος του πρόσφυγα οι αλλαγές που επήλθαν σε μέρος μόνον της επικράτειας της χώρας καταγωγής. Το καθεστώς του πρόσφυγα παύει μόνον εφόσον δεν υφίσταται πλέον η δικαιολογητική βάση του φόβου δίωξης, χωρίς να απαιτείται από τον ενδιαφερόμενο να επιστρέψει σε συγκεκριμένες ασφαλείς περιοχές της χώρας καταγωγής του για να μην κινδυνεύσει να διωχθεί. Οι αλλαγές των συνθηκών στις χώρες καταγωγής των προσφύγων δεν είναι θεμελιώδεις όταν ο πρόσφυγας δεν μπορεί να κυκλοφορεί ή να εγκατασταθεί ελεύθερα όπου επιθυμεί στη χώρα καταγωγής του.

Δ. ΕΞΑΤΟΜΙΚΕΥΜΕΝΗ ΠΑΥΣΗ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΦΥΓΑ

18. Η στενή ερμηνεία του άρθρου 1 Γ (5) και (6) επιτρέπει την εφαρμογή του σε εξατομικευμένη βάση. Προβλέπει ότι «η Σύμβαση παύει σε εφαρμόζεται σε κάθε πρόσωπο ... αν δεν μπορεί πλέον να συνεχίσει να αποποιείται την προστασία που του παρέχει η χώρα της οποίας έχει την υπηκοότητα, δεδομένου ότι έχουν πάψει να υπάρχουν οι προϋποθέσεις συνεπεία των οποίων αναγνωρίστηκε». Όμως, το άρθρο 1Γ (5) και (6) εφαρμόστηκε σπάνια σε ατομική βάση. Κατά κανόνα τα κράτη δεν επανεξετάζουν περιοδικά τις μεμονωμένες περιπτώσεις με βάση τις θεμελιώδεις αλλαγές στη χώρα καταγωγής των προσφύγων. Αυτές οι πρακτικές αναγνωρίζουν ότι πρέπει να διατηρηθεί στο μέτρο του δυνατού η αίσθηση σταθερότητας στη ζωή του πρόσφυγα. Είναι επίσης σύμφωνες με το άρθρο 34 της Σύμβασης του 1951 που καλεί τα κράτη «να διευκολύνουν στο μέτρο του δυνατού την αφομοίωση και την πολιτογράφηση των προσφύγων». Όταν οι γενικές ρήτρες παύσης εφαρμόζονται σε εξατομικευμένη βάση, επιβάλλεται η εξ αρχής εξέταση των αναγκών προστασίας.

Ε. ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΥΣΗΣ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΦΥΓΑ

Συνεχιζόμενες ανάγκες διεθνούς προστασίας

19. Ακόμα και όταν οι συνθήκες στη χώρα καταγωγής του πρόσφυγα έχουν εν γένει αλλάξει τόσο ώστε δεν είναι αναγκαία η διεθνής προστασία, μπορεί να υπάρξουν περιπτώσεις όπου επιβάλλεται η εξατομικευμένη διατήρηση του καθεστώτος του πρόσφυγα. Κατ' αρχήν πρέπει να παρέχεται σε όλους τους πρόσφυγες στους οποίους εφαρμόζονται οι γενικές ρήτρες παύσης η δυνατότητα να ζητήσουν την επανεξέταση της υπόθεσής τους στο πλαίσιο της διεθνούς προστασίας που υπάγεται η υπόθεσή τους⁸.

«Επιτακτικοί λόγοι»

20. Οι υπο-παράγραφοι (5) και (6) του άρθρου 1 Γ προβλέπουν εξαίρεση από τη γενική ρήτρα παύσης, που επιτρέπει στον πρόσφυγα να επικαλεστεί «επιτακτικούς λόγους που αναφέρονται σε προηγούμενες διώξεις» για να αρνηθεί να απολαύσει την προστασία που του παρέχει η

⁷ Η προσέγγιση αυτή υιοθετήθηκε από την Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες μόνον σε μια περίπτωση.

⁸ Η παράγραφος δ) του Πορίσματος Νο. 69 (ΧLIII) (1992) αναφέρει: «Η Εκτελεστική Επιτροπή ... δ) Αναγνωρίζει, κατά συνέπεια, ότι όλοι οι πρόσφυγες που περιλαμβάνονται στην ομάδα ή στην υπο-ομάδα, που υπάγεται στη ρήτρα παύσης, πρέπει να έχουν τη δυνατότητα, με αίτησή τους, να ζητήσουν την επανεξέταση της περιπτώσής τους προσκομίζοντας σχετικά στοιχεία που τους αφορούν».

χώρα της υπηκοότητάς του. Η εξαίρεση αυτή καλύπτει περιπτώσεις όπου οι πρόσφυγες ή τα μέλη των οικογενειών τους υπέφεραν στην πατρίδα τους από αποτρόπαιες μορφές δίωξης και άρα δεν μπορεί να αναμένεται ότι θα επιστρέψουν στη χώρα καταγωγής τους ή προηγούμενης συνήθους διαμονής τους⁹. Στην περίπτωση αυτή μπορεί να υπαχθούν για παράδειγμα πρώην κρατούμενοι στρατοπέδων ή φυλακισμένοι, επιζώντες ή αυτόπτες μάρτυρες βιαιοτήτων που πλήττουν τα μέλη της οικογένειάς τους, συμπεριλαμβανομένης της σεξουαλικής βίας, καθώς και σοβαρά τραυματισθέντες. Εννοείται ότι οι πρόσφυγες της κατηγορίας αυτής έχουν υποστεί σοβαρή δίωξη συμπεριλαμβανομένης αυτής που προέρχεται από όργανα και/ή στοιχεία του ντόπιου πληθυσμού (μη κρατικά όργανα δίωξης), και δεν μπορεί να αναμένεται ευλόγως ο επαναπατρισμός τους. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίδεται στα παιδιά καθώς συχνά μπορεί να επικαλεστούν «επιτακτικούς λόγους» για να αρνηθούν να επιστρέψουν στη χώρα καταγωγής τους.

21. Η εφαρμογή της εξαίρεσης των «επιτακτικών λόγων» ερμηνεύεται πέρα από τη γραμματική έννοια των λέξεων ώστε να εφαρμόζεται στους πρόσφυγες της υπο-παραγράφου (2) του άρθρου 1 Α. Πρόκειται για γενική ανθρωπιστική αρχή που είναι πάγια θεμελιωμένη στην πρακτική των κρατών.

Επί μακρόν διαμένοντες πρόσφυγες

22. Το Πόρισμα Νο. 69 της Εκτελεστικής Επιτροπής καλεί τα κράτη να υιοθετήσουν τις «κατάλληλες ρυθμίσεις» για τους πρόσφυγες «που δεν μπορούν να εγκαταλείψουν τη χώρα ασύλου, λόγω της μακρόχρονης παραμονής τους κατά την οποία ανέπτυξαν ισχυρούς οικογενειακούς, κοινωνικούς και οικονομικούς δεσμούς». Σε παρόμοιες περιπτώσεις ενθαρρύνονται οι χώρες ασύλου να παρέχουν, και συχνά παρέχουν, στους ενδιαφερόμενους ένα εναλλακτικό καθεστώς παραμονής, το οποίο εμπεριέχει τα ήδη κτηθέντα δικαιώματα, ακόμα και μετά την παύση του καθεστώτος του πρόσφυγα. Η υιοθέτηση αυτής της προσέγγισης για τους μακροχρόνια εγκατεστημένους στη χώρα ασύλου πρόσφυγες δεν προβλέπεται ρητώς στη Σύμβαση του 1951, αλλά είναι σύμφωνη με το ευρύ ανθρωπιστικό σκοπό του διεθνούς αυτού κειμένου και τα ήδη κτηθέντα δικαιώματα, όπως αναφέρεται στο Πόρισμα Νο. 69 της Εκτελεστικής Επιτροπής και τα κριτήρια μεταχείρισης του διεθνούς δικαίου ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

ΣΤ. ΠΑΥΣΗ ΚΑΙ ΜΑΖΙΚΗ ΕΙΣΡΟΗ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

Ομαδικός καθορισμός του καθεστώτος του πρόσφυγα κατά τη Σύμβαση του 1951

23. Οι καταστάσεις μαζικής εισροής προσφύγων συχνά εμπεριέχουν ομάδες ανθρώπων που αναγνωρίζονται ως πρόσφυγες σε ομαδική βάση λόγω των άμεσα προφανών και αντικειμενικών συνθηκών που επικρατούν στη χώρα καταγωγής τους και τους αναγκάζουν να διαφύγουν προς την εξορία. Επειδή είναι ανέφικτη η εξατομικευμένη εξέταση των αναγκών προστασίας έχει υιοθετηθεί ο εκ πρώτης όψεως (*prima facie*) χαρακτηρισμός του πρόσφυγα ή η αποδοχή της ομάδας¹⁰. Οι γενικές αρχές παύσης που προαναφέρθηκαν εφαρμόζονται και σ' αυτές τις ομάδες προσφύγων.

⁹ Παράγραφος 136 του Εγχειριδίου της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα: «Η δεύτερη παράγραφος της ρήτρας παύσης του άρθρου 1 Γ (5) περιέχει μια εξαίρεση από τον κανόνα παύσης που περιέχεται στην πρώτη. Αντιμετωπίζει την ειδική περίπτωση που το άτομο μπορεί να έχει υποστεί πολύ σοβαρή δίωξη στο παρελθόν, και για το λόγο αυτό δεν παύει να είναι πρόσφυγας, ακόμα και αν μεσολάβησαν στη χώρα καταγωγής του βασικές αλλαγές. Η αναφορά στο άρθρο 1 Α (1) υποδηλώνει ότι η εξαίρεση εφαρμόζεται στους «καταστατικούς πρόσφυγες». Κατά το χρόνο της κατάρτισης της Σύμβασης του 1951 αποτελούσαν και την πλειονότητα των προσφύγων. Η εξαίρεση ωστόσο αποτυπώνει μια γενικότερη ανθρωπιστική αρχή, η οποία θα μπορούσε επίσης να εφαρμοσθεί και σε άλλους πρόσφυγες, εκτός από εκείνους που έχουν αναγνωριστεί επίσημα. Αναγνωρίζεται συχνά ότι ένα πρόσωπο που – είτε το ίδιο είτε η οικογένειά του – έχει υποστεί απάνθρωπες μορφές δίωξης, δεν πρέπει να αναμένεται ότι θα επαναπατριστεί. Ακόμα και εάν επήλθε μεταβολή στο καθεστώς της χώρας, αυτή μπορεί να μην επιφέρει πάντοτε την πλήρη αλλαγή στη νοοτροπία του πληθυσμού, ούτε ενόψει των προηγούμενων εμπειριών του, στον τρόπο σκέψης του πρόσφυγα», <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b3314.html>.

Προσωρινή προστασία σε καταστάσεις μαζικής εισροής όπου περιλαμβάνονται πρόσωπα που δεν καλύπτονται από τη Σύμβαση του 1951

24. Μερικά κράτη έχουν αναπτύξει σχήματα «προσωρινής προστασίας» που προβλέπουν τη σε ομαδική βάση παροχή βοήθειας και προστασίας από την επαναπροώθηση χωρίς να προηγηθεί ο εκ πρώτης όψεως καθορισμός του πρόσφυγα για την ομάδα ή ο εξατομικευμένος για τα μέλη της. Αν και η θεωρία της παύσης δεν υπεισέρχεται επίσημα, αυτή η μορφή προστασίας εντάσσεται στο πλαίσιο της Σύμβασης του 1951 και τα μέλη της ομάδας μπορεί να είναι πρόσφυγες κατά τον ορισμό της Σύμβασης. Κατά συνέπεια, οι αποφάσεις των κρατών για παύση της προσωρινής προστασίας πρέπει να λαμβάνονται αφού αξιολογηθούν ενδελεχώς οι αλλαγές που επήλθαν στη χώρα καταγωγής. Σε όσους δεν επιθυμούν να επαναπατριστούν και ζητούν διεθνή προστασία πρέπει να παρέχεται η δυνατότητα πρόσβασης στη διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα.

Σε αυτό το πλαίσιο θα πρέπει τα κράτη να προβλέπουν εξαιρέσεις για όσους επικαλούνται «επιτακτικούς λόγους» που αναφέρονται σε προηγούμενες διώξεις.

III. ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

25. Όπως προαναφέρθηκε η απόφαση για την εφαρμογή των γενικών ρητρών παύσης έχει σοβαρές συνέπειες για τους αναγνωρισμένους πρόσφυγες. Αναγνωρίζει την απώλεια του καθεστώτος του πρόσφυγα και των δικαιωμάτων που συνεπάγεται και μπορεί να οδηγήσει στην επιστροφή των ενδιαφερομένων στη χώρα καταγωγής τους. Κατά συνέπεια, πρέπει να εφαρμόζονται οι ακόλουθες διαδικαστικές αρχές:

Γενικά

i) Αξιολογώντας την κατάσταση στη χώρα καταγωγής τα κράτη και η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες οφείλουν να «επιβεβαιώνουν με αντικειμενικό και επαληθεύσιμο τρόπο ότι έπαψαν να υπάρχουν οι συνθήκες που δικαιολόγησαν την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα»¹¹. Όπως προαναφέρθηκε η αξιολόγηση αυτή πρέπει να αφορά διάφορες πτυχές, συμπεριλαμβανομένης της κατάστασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

ii) Το κράτος ασύλου φέρει το βάρος της απόδειξης για το θεμελιώδη, βιώσιμο και σταθερό χαρακτήρα των αλλαγών που επήλθαν στη χώρα καταγωγής και για την εφαρμογή του άρθρου 1 Γ (5) και (6). Σε κάποιες περιπτώσεις μπορεί κάποιες ομάδες να αποκλειστούν από την εφαρμογή της γενικής ρήτρας παύσης γιατί κινδυνεύουν να υποστούν δίωξη.

iii) Είναι σημαντικό να χαρακτηρίζονται από διαφάνεια τόσο η διαδικασία έκδοσης της απόφασης όσο και τα σχέδια εφαρμογής της και να υιοθετούνται στα πλαίσια διαβουλεύσεων όπου συμμετέχει ειδικά η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες, ως οργάνωση αρμόδια να επιβλέπει την εφαρμογή της Σύμβασης¹².

¹⁰ Βλέπε Οδηγία 2001/55/Ε.Κ. του Συμβουλίου της 20.7.2001 σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές παροχής προσωρινής προστασίας σε περίπτωση μαζικής εισροής εκτοπισθέντων και μέτρα για τη δίκαιη κατανομή των βαρών μεταξύ κρατών μελών όσον αφορά την υποδοχή και την αντιμετώπιση των συνεπειών της υποδοχής αυτών των ατόμων (δημοσιευμένη σε L 212 της 7.8.2001), η οποία ενόψει της μη ενσωμάτωσής της στο ελληνικό δίκαιο με προεδρικό διάταγμα έως 31.12.2002 ισχύει ως έχει (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001L0055:EL:HTML>).

¹¹ Αυτή η αυστηρή προϋπόθεση προβλέπεται στο Πόρισμα Νο. 69, (XLIII) (1992), παρ. α της Εκτελεστικής Επιτροπής.

¹² Βλέπε σχετικά την παράγραφο 8^α του Καταστατικού του Γραφείου του Ύπατου Αρμοστή του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες, τα άρθρα 35 της Σύμβασης του 1951 και II του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων καθώς και τη δεύτερη παράγραφο του προοιμίου του Πορίσματος Νο. 69 που φέρει τον τίτλο «Παύση του Καθεστώτος του Πρόσφυγα»: «Λαμβάνοντας υπόψη ότι η εφαρμογή της ρήτρας παύσης της Σύμβασης του 1951 ενάποκειται αποκλειστικά στα συμβαλλόμενα μέρη, αλλά ότι ο Ύπατος Αρμοστής ενδιαφέρεται στο πλαίσιο του έργου της επιτήρησης της εφαρμογής των διατάξεων της Σύμβασης του 1951, όπως προβλέπεται από το άρθρο 35 αυτής»)

iv) Οι αποφάσεις για την παύση του καθεστώτος του πρόσφυγα βάσει των γενικών ρητρών πρέπει να δημοσιοποιούνται.

v) Η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών στους πρόσφυγες, η ανταλλαγή πληροφοριών και, εάν είναι αναγκαίο, η παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας σε όσους επιστρέφουν είναι καίριας σημασίας για την πετυχημένη εφαρμογή των γενικών ρητρών παύσης του καθεστώτος του πρόσφυγα.

vi) Οι διαδικασίες που υλοποιούν την απόφαση παύσης πρέπει να είναι ευέλικτες και να εφαρμόζονται σταδιακά, ειδικά στις αναπτυσσόμενες χώρες που φιλοξενούν μεγάλους προσφυγικούς πληθυσμούς. Είναι απαραίτητο να μεσολαβήσει χρόνος από την έκδοση της απόφασης παύσης του καθεστώτος του πρόσφυγα έως την εφαρμογή της προκειμένου να ολοκληρωθούν οι προετοιμασίες για την επιστροφή των ενδιαφερομένων και να συμφωνηθούν ρυθμίσεις για τους επί μακρό διαμένοντες πρόσφυγες με κεκτημένα δικαιώματα.

vii) Λαμβάνοντας υπόψη τις συνέπειες της απόφασης εφαρμογής των γενικών ρητρών παύσης για τους πρόσφυγες και τις οικογένειές τους είναι αναγκαίο να παρέχεται στους ενδιαφερόμενους η δυνατότητα να ζητούν την επανεξέταση της υπόθεσής τους προκειμένου να διαπιστωθεί εάν ο φόβος δίωξης που επικαλούνται πληροί τις προϋποθέσεις εξαίρεσης της παύσης. Στις περιπτώσεις αυτές και μέχρι τη λήψη οριστικής απόφασης δεν πρέπει να αναληφθεί πρωτοβουλία για την παύση αναγνώρισης των δικαιωμάτων που παρέχει το καθεστώς του πρόσφυγα.

viii) Η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες μπορεί να συνδράμει τους πρόσφυγες στους οποίους εφαρμόζεται η γενική ρήτρα παύσης να επιστρέψουν στη χώρα καταγωγής τους ή να ενσωματωθούν στη χώρα ασύλου, εφόσον επιτραπεί η παραμονή τους σ' αυτή, αφού για κάποια περίοδο χάριτος υπάγονται στην εντολή της οργάνωσης.

Αιτήσεις ασύλου που υποβάλλονται μετά την απόφαση παύσης του καθεστώτος του πρόσφυγα

ix) Η απόφαση παύσης του καθεστώτος του πρόσφυγα βάσει των γενικών ρητρών δεν μπορεί να εμποδίσει αυτόματα την υποβολή νέων αιτημάτων ασύλου είτε κατά το χρόνο λήψης της είτε μεταγενέστερα. Η απόφαση για την παύση του καθεστώτος του πρόσφυγα στους πολίτες που προέρχονται από συγκεκριμένη χώρα δεν αποκλείει τη διαφυγή άλλων συμπολιτών τους για τους λόγους που αναφέρονται στον ορισμό του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951. Για παράδειγμα, ακόμα και εάν έχουν επέλθει θεμελιώδεις αλλαγές σε κάποιο κράτος, τα μέλη διακριτών υπο-ομάδων (όπως αυτών που διακρίνονται βάσει της εθνοτικής καταγωγής, της θρησκείας, της φυλής ή των πολιτικών πεποιθήσεων) μπορεί να αντιμετωπίζουν ειδικές καταστάσεις που απαιτούν την προστασία του καθεστώτος του πρόσφυγα. Για παράδειγμα, όσοι εκφράζουν βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης που πηγάζει από ιδιώτη ή από μη κρατική ομάδα που η κυβέρνηση αδυνατεί ή δεν επιθυμεί να ελέγξει ή που οφείλεται στο γένος του ενδιαφερόμενου αιτούντα άσυλο.

Γενεύη, 10.2.2003